

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) เพื่อศึกษาพฤติกรรมของมารดาในการส่งเสริมพัฒนาการบุตรวัยทารกในเขตจังหวัดพิษณุโลก

ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาคือมารดาที่มีบุตรวัยทารกอายุ 9-12 เดือน ที่พาบุตรมารับบริการตรวจสุขภาพ และรับภูมิคุ้มกันป้องกันโรคที่คลินิกสุขภาพเด็กดี ในเขตจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งจากข้อมูลสถิติ 3 ปี ย้อนหลัง ระหว่าง พ.ศ. 2540 ถึง พ.ศ. 2542 มีจำนวนเฉลี่ยประมาณ 705 รายต่อ เดือน

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา เลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) จากประชากรโดยกำหนดเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. มีบุตรอายุ 9-12 เดือน
2. มีบุตรซึ่ง ไม่มีความพิการ หรือมีโรคประจำตัว ซึ่งวินิจฉัยโดยแพทย์
3. มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ สามารถสื่อสารภาษาไทยได้เข้าใจ
4. ยินดีให้ความร่วมมือในการศึกษา

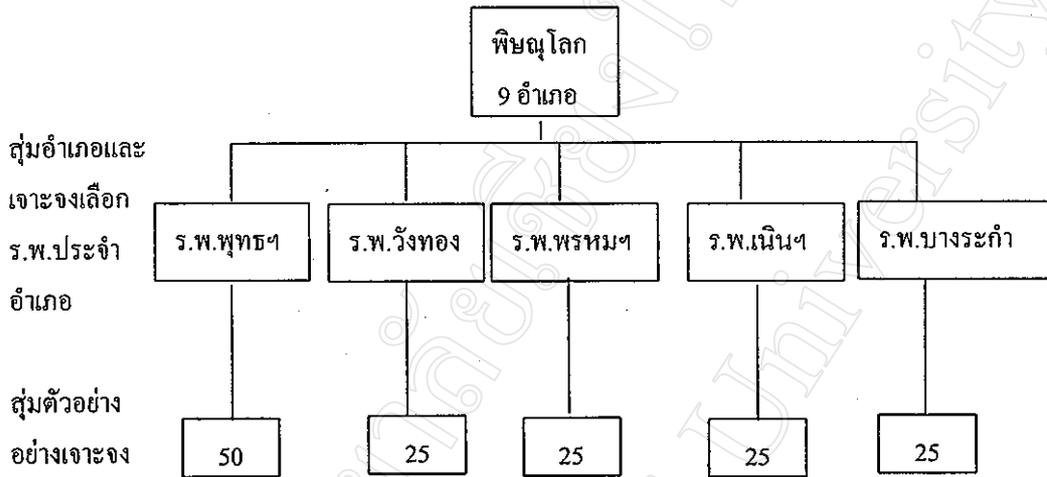
ขนาดของกลุ่มตัวอย่างกำหนดโดยใช้ ร้อยละ 20 ของจำนวนประชากร (Dempsey & Dempsey, 1992) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 150 ราย กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มแบบชั้นภูมิ (stratified sampling) ดังนี้

1. จังหวัดพิษณุโลกมี 9 อำเภอ สุ่มอำเภออย่างง่ายโดยการจับสลากได้ 5 อำเภอ แต่ละอำเภอเจาะจงเลือกโรงพยาบาลประจำอำเภอ อำเภอละ 1 แห่งได้โรงพยาบาล 5 แห่ง คือโรงพยาบาลพุทธชินราช โรงพยาบาลบางระกำ โรงพยาบาลพรหมพิราม โรงพยาบาลวังทอง และโรงพยาบาลเนินมะปราง

2. กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละโรงพยาบาล โดยคิดสัดส่วนตามจำนวนตำบล ที่มีในแต่ละอำเภอ อำเภอที่มีจำนวน 1-11 ตำบล ใช้กลุ่มตัวอย่างอำเภอละ 25 ราย อำเภอที่มี 12-22ตำบล ใช้กลุ่มตัวอย่างอำเภอละ 50 ราย ด้วยอำเภอเมืองมี 13 ตำบล ดังนั้นโรงพยาบาลพุทธชินราชได้กลุ่ม

ตัวอย่าง 50 ราย และอีก 4 อำเภอมี 1-11 ตำบล ดังนั้นโรงพยาบาลบางระกำ โรงพยาบาลเนินมะปราง โรงพยาบาลพรหมพิราม และโรงพยาบาลวังทอง ได้กลุ่มตัวอย่างโรงพยาบาลละ 25 ราย รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 150 ราย ดังแสดงในแผนภูมิที่ 1

2. แต่ละโรงพยาบาล เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนด

แผนภูมิที่ 1 ขั้นตอนการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

สถานที่เก็บข้อมูล

สถานที่เก็บข้อมูล ได้แก่ คลินิกสุขภาพเด็กดีของโรงพยาบาล 5 แห่งในจังหวัดพิจิตรโลก และบ้านของกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งการเก็บข้อมูลออกเป็น 3 กรณีดังนี้

กรณีที่ 1 เก็บในคลินิกสุขภาพเด็กดีในโรงพยาบาลพุทธชินราช โรงพยาบาลบางระกำ โรงพยาบาลเนินมะปราง โรงพยาบาลพรหมพิราม และโรงพยาบาลวังทองในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างมารับบริการตามกำหนดนัด จำนวน 75 ราย

กรณีที่ 2 เก็บข้อมูลที่บ้านของกลุ่มตัวอย่างกรณีที่กลุ่มตัวอย่างไม่สะดวกที่จะให้สัมภาษณ์ที่โรงพยาบาล แต่ยินยอมให้สัมภาษณ์ที่บ้านได้ จำนวน 70 ราย

กรณีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างไม่ไปตามกำหนดนัดของโรงพยาบาล เมื่อติดต่อไปที่บ้านยินยอมให้สัมภาษณ์ จำนวน 5 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์พฤติกรรมของมารดาในการส่งเสริมพัฒนาการบุตรวัยทารก ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของมารดา ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว จำนวนบุตรที่มี และบุคคลที่มีส่วนช่วยเหลือในการเลี้ยงดูบุตร

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของทารก ได้แก่ อายุ และลำดับที่เกิด

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการบุตร ได้แก่ การอ่านวิธีการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก การนำความรู้ที่ได้จากการอ่านวิธีการส่งเสริมพัฒนาการเด็กมาปฏิบัติ การลงบันทึกพัฒนาการบุตร การได้รับการสอน และคำแนะนำวิธีการส่งเสริมพัฒนาการบุตรจากบุคลากรทางสุขภาพ และแหล่งความรู้ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการบุตร

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์พฤติกรรมของมารดาในการส่งเสริมพัฒนาการบุตรวัยทารก

ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาดำรง และวรรณกรรม โดยครอบคลุมพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการบุตร 4 ด้าน แต่ละข้อคำถามมีช่องหมายเหตุสำหรับการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับเหตุผลที่มารดาไม่ปฏิบัติ ข้อคำถามประกอบด้วย

1. พฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่ จำนวน 12 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1, 2, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 26, 27, 37 และ 38
2. พฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อมัดเล็ก จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ ข้อ 3, 14, 15, 28, 29, 30, 33 และ 39
3. พฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษา จำนวน 11 ข้อ ได้แก่ ข้อ 4, 5, 16, 17, 18, 19, 20, 31, 32, 40 และ 41
4. พฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม และการช่วยเหลือตนเอง จำนวน 12 ข้อ ได้แก่ ข้อ 6, 7, 21, 22, 23, 24, 25, 34, 35, 36, 42 และ 43

รวมแบบสัมภาษณ์ทั้งหมดมีข้อคำถามจำนวน 43 ข้อ โดยแต่ละข้อมีข้อย่อยของวิธีการปฏิบัติ ลักษณะของการตอบคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ดังนี้

0 = ไม่เคยปฏิบัติ	หมายถึงมารดาไม่เคยกระทำกิจกรรมการส่งเสริมพัฒนาการบุตรวัยทารกเลย หรือกระทำแต่ห่างกันนานมากกว่า 1 สัปดาห์ ต่อครั้ง
1 = ปฏิบัติบางวัน	หมายถึง มารดากระทำกิจกรรมการส่งเสริมพัฒนาการบุตรวัยทารก สัปดาห์ละ 1 วัน
3 = ปฏิบัติเกือบทุกวัน	หมายถึง มารดากระทำกิจกรรมการส่งเสริมพัฒนาการบุตรวัยทารก

สัปดาห์ละ 3-4 วัน

4 = ปฏิบัติทุกวัน

หมายถึง มารดากระทำกิจกรรมการส่งเสริมพัฒนาการบุตรวัยทารก
ทุกวัน

เกณฑ์การคิดคะแนน

กรณีที่ 1 หากกลุ่มตัวอย่างตอบข้อคำถามว่าเคยปฏิบัติเพียงวิธีการเดียวผู้วิจัยให้คะแนนตาม
เกณฑ์ที่กำหนดไว้

กรณีที่ 2 หากกลุ่มตัวอย่างตอบข้อคำถามว่าเคยปฏิบัติหลายวิธีการ ผู้วิจัยตกลงร่วมกับตัว
อย่างในเรื่องความถี่ของการปฏิบัติวิธีการต่างๆ และการให้คะแนนข้อใดให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด
การแปลผลคะแนน

1. คะแนนพฤติกรรมของมารดาในการส่งเสริมพัฒนาการโดยรวม

เมื่อได้คะแนนจากการตอบแบบสัมภาษณ์พฤติกรรมของมารดาในการส่งเสริมพัฒนาการ
ของบุตรวัยทารกแล้วผู้วิจัยนำคะแนนมาเทียบกับคะแนนของแบบสัมภาษณ์โดยรวมซึ่งมี
คะแนนต่ำสุด = 0 และ สูงสุด = 129 และกำหนดระดับคะแนนดังนี้

คะแนนอยู่ในช่วง	0 – 43.00	แสดงว่าพฤติกรรมของมารดาในการส่งเสริม พัฒนาการบุตรวัยทารกอยู่ในระดับต่ำ
คะแนนอยู่ในช่วง	43.01 – 86.00	แสดงว่า พฤติกรรมของมารดาในการส่งเสริม พัฒนาการบุตรวัยทารกอยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนอยู่ในช่วง	86.01 – 129.00	แสดงว่าพฤติกรรมของมารดาในการส่งเสริม พัฒนาการบุตรวัยทารกอยู่ในระดับสูง

2. ค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมของมารดาในการส่งเสริมพัฒนาการรายข้อ

ข้อคำถามแต่ละข้อมีคะแนนต่ำสุด = 0 และสูงสุด = 3

คะแนนอยู่ในช่วง	0 - 1.00	หมายถึง มีพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการ อยู่ในระดับต่ำ
คะแนนอยู่ในช่วง	1.01 - 2.00	หมายถึง มีพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการ อยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนอยู่ในช่วง	2.01 - 3.00	หมายถึง มีพฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการ อยู่ในระดับสูง

3. คะแนนพฤติกรรมของมารดาในการส่งเสริมพัฒนาการรายด้าน

พัฒนาการรายด้าน	ระดับต่ำ	ระดับปานกลาง	ระดับสูง
กล้ามเนื้อมัดใหญ่	0-12.00	12.01-24.00	24.01-36.00
กล้ามเนื้อมัดเล็ก	0- 8.00	8.01-16.00	16.01-24.00
ภาษา	0-10.00	11.01-22.00	22.01-33.00
สังคม และการช่วยเหลือตนเอง	0-12.00	12.01- 24.00	24.01-36.00

4. คะแนนพฤติกรรมของมารดาในการส่งเสริมพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่ตามช่วง

อายุ

อายุ (เดือน)	ระดับต่ำ	ระดับปานกลาง	ระดับสูง
แรกเกิด-3	0 - 2.00	2.01- 4.00	4.01- 6.00
3 - 6	0 - 6.00	6.01-12.00	12.01-18.00
6 - 9	0 - 2.00	2.01- 4.00	4.01- 6.00
9 -12	0 - 2.00	2.01- 4.00	4.01- 6.00

5. คะแนนพฤติกรรมของมารดาในการส่งเสริมพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อมัดเล็กตามช่วงอายุ

อายุ(เดือน)	ระดับต่ำ	ระดับปานกลาง	ระดับสูง
แรกเกิด-3	0 - 1.00	1.01- 2.00	2.01- 3.00
3-6	0 - 2.00	2.01- 4.00	4.01- 6.00
6-9	0 - 4.00	4.01- 8.00	8.01-12.00
9-12	0 - 1.00	1.01- 2.00	2.01- 3.00

6. คะแนนพฤติกรรมของมารดาในการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาตามช่วงอายุ

อายุ (เดือน)	ระดับต่ำ	ระดับปานกลาง	ระดับสูง
แรกเกิด-3	0 - 2.00	2.01- 4.00	4.01- 6.00
3-6	0 - 5.00	5.01-10.00	10.01-15.00
6-9	0 - 2.00	2.01- 4.00	4.01- 6.00
9-12	0 - 2.00	2.01- 4.00	4.01- 6.00

7. คะแนนพฤติกรรมของมารดาในการส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม และการช่วยเหลือตน

เองตามช่วงอายุ

อายุ (เดือน)	ระดับต่ำ	ระดับปานกลาง	ระดับสูง
แรกเกิด-3	0 - 2.00	2.01- 4.00	4.01- 6.00
3-6	0 - 5.00	5.01-10.00	10.01-15.00
6-9	0 - 3.00	3.01- 6.00	6.01- 9.00

9-12

0 - 2.00

2.01- 4.00

4.01- 6.00

การควบคุมคุณภาพของเครื่องมือ

การตรวจสอบความตรง (validity)

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์พฤติกรรมของมารดาในการส่งเสริมพัฒนาการบุตรวัยทารก ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็กจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย กุมารแพทย์จำนวน 1 ท่าน พยาบาลจำนวน 2 ท่าน และอาจารย์พยาบาล จำนวน 2 ท่าน ตรวจสอบเนื้อหาและความตรงตามเนื้อหา เมื่อได้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์มาคำนวณดัชนีความตรงตามเนื้อหา (content validity index) ได้ค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา 0.76 จากนั้นได้ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ และให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบอีกครั้ง ได้ดัชนีความตรงตามเนื้อหาภายหลังจากปรับปรุงแก้ไขแล้ว 0.80

การตรวจสอบความเชื่อมั่น (reliability)

ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบหาความตรงแล้วไปทดลองใช้กับมารดาที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างที่ศูนย์ส่งเสริมสุขภาพเขต 10 (โรงพยาบาลแม่และเด็ก จังหวัดเชียงใหม่) จำนวน 10 ราย คำนวณค่าความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach 's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.86 จึงนำมาใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอนหนังสือจาก คณะบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงสาธารณสุขจังหวัดพิษณุโลก ผู้อำนวยการโรงพยาบาลพุทธชินราช ผู้อำนวยการโรงพยาบาลบางระกำ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลพรหมพิราม ผู้อำนวยการโรงพยาบาลวังทอง และผู้อำนวยการโรงพยาบาลเนินมะปราง เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลที่คลินิกสุขภาพเด็กดี

2. ภายหลังที่ได้รับอนุญาตแล้ว ผู้วิจัยเข้าพบหัวหน้าตึกผู้ป่วยนอก พยาบาลประจำห้องตรวจและกุมารแพทย์ประจำคลินิกสุขภาพเด็กดีโรงพยาบาลพุทธชินราชราช โรงพยาบาลบางระกำ โรงพยาบาลพรหมพิราม โรงพยาบาลวังทอง และโรงพยาบาลเนินมะปราง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย ขั้นตอนและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ผู้วิจัยตรวจสอบรายชื่อเด็กวัยทารกที่คาดว่าจะมีมารดาที่มีคุณสมบัติของการเป็นกลุ่มตัวอย่างได้จากสมุดเวชระเบียนที่นัดตรวจสุขภาพทารกที่โรงพยาบาลของทั้ง 5 แห่ง

4. ผู้วิจัยเข้าพบผู้มีคุณสมบัติตามกำหนดภายหลังที่ได้มายื่นบัตรคิวแล้ว และกำลังนั่งรอรับบริการซึ่งนำหนักและส่วนสูง วัดรอบศีรษะโดยแนะนำตัวเอง อธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความร่วมมือในการวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมแจ้งสิทธิของกลุ่มตัวอย่างในการตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัย โดยสามารถปฏิเสธการเป็นกลุ่มตัวอย่างได้ตั้งแต่ก่อน หรือขณะทำการสัมภาษณ์เมื่อไม่ต้องการให้ข้อมูลต่อ ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เป็นความลับ การไม่เข้าร่วมจะไม่มีผลกระทบต่อผู้จะเป็นกลุ่มตัวอย่าง และบริการที่กลุ่มตัวอย่างและบุตรจะได้รับจากสถานบริการนั้นๆ เมื่อมารดา ยินยอมยินดีเข้าร่วมการวิจัยให้มารดาเซ็นชื่อยินดีเข้าร่วมการวิจัยในใบพิทักษ์สิทธิ์

5. เมื่อกลุ่มตัวอย่างยินยอมเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยพากลุ่มตัวอย่างไปสถานที่ที่จัดเตรียมไว้พร้อมของเล่นสำหรับบุตรของกลุ่มตัวอย่างได้เล่นเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีสมาธิขณะตอบการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยอธิบายลำดับขั้นตอนการสัมภาษณ์ และอ่านคำถามในการสัมภาษณ์ให้กลุ่มตัวอย่างฟัง และให้กลุ่มตัวอย่างตอบทีละข้อ เริ่มจากแบบสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป และแบบสัมภาษณ์พฤติกรรมส่งเสริมพัฒนาการบุตรวัยทารกตามลำดับ ขณะสัมภาษณ์หากกลุ่มตัวอย่างสงสัยคำถามใดให้สามารถถามได้ แต่ผู้วิจัยจะอธิบายเพิ่มเติมโดยคงความหมายเดิมของแบบสัมภาษณ์เอาไว้ ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 15-20 นาที ในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างไม่สะดวกที่จะให้สัมภาษณ์ที่โรงพยาบาลแต่ยินดีให้ไปสัมภาษณ์ที่บ้านได้ ผู้วิจัยนัดหมายวันที่ และเวลาในการสัมภาษณ์ และไปสัมภาษณ์ตามวัน เวลา ที่นัดหมาย และกรณีที่บุคคลที่มีคุณสมบัติของการเป็นกลุ่มตัวอย่างไม่พบบุตรมารับบริการตามกำหนดนัดของทางโรงพยาบาล ผู้วิจัยได้ติดตามไปตามที่อยู่ ที่บุคคลที่มีคุณสมบัติของการเป็นกลุ่มตัวอย่างให้ไว้กับทางโรงพยาบาล แนะนำตัวเอง อธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความร่วมมือในการวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมแจ้งสิทธิของกลุ่มตัวอย่างในการตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัย เช่นเดียวกันกับการเก็บรวบรวมข้อมูลที่โรงพยาบาล เมื่อมารดายินยอมให้เซ็นใบยินยอม และดำเนินการสัมภาษณ์ในลักษณะเดียวกัน

6. ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลในแบบสัมภาษณ์ เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนผู้วิจัยกล่าวขอบคุณและแจ้งสิ้นสุดการเป็นกลุ่มตัวอย่าง และให้กลุ่มตัวอย่างไปรับบริการตามปกติ

7. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/FW (statistical package for the social science/for windows) ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปแจกแจงความถี่ และร้อยละ
2. คะแนนพฤติกรรมของมารดาในการส่งเสริมพัฒนาการบุตรวัยทารกในเขตจังหวัดพิษณุโลก โดยรวมและรายด้านในแต่ละช่วงอายุหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความถี่ และร้อยละ